

Документ № 6
Травень 1941 р.
Інструкції Революційного Проводу ОУН(Б)
для організаційного активу в Україні
на період війни.
“Боротьба й діяльність ОУН під час війни”
В. Військові інструкції

I. Головне завдання

Головне військове завдання ОУН – це: підготувати наші організаційні військові кадри так, щоб вони могли в рішучий момент:

- 1) повести певні бойові акції,
- 2) зорганізувати повстання широких мас та опанувати й підпорядкувати одному центрові відрухові виступи (мас і червоноармійців),
- 3) керувати військовими діями повстанчих загонів,
- 4) допомогти Проводові перебрати й організувати владу (адміністрацію й інші ділянки національного життя) на місцях,
- 5) організувати армію, міліцію та інші парамілітарні організації з метою:
 - а) опанувати революційну стихію мас і ситуацію так, щоб ми всі самі упорядкувати й зорганізувати на опанованих й очищених нами від большевиків теренах ціле життя та всюди зустрічати надходячих союзників у зорганізованій формі, зо зброєю в руках,
 - б) щоб нашим військовим почином ми дали зав’язок будучій Українській армії.

II. Підготовчий етап Творення повстанчих та

партизанських осередків.

1. Потворити, згл[ядно] упрянувати (з оглядів конспіративних) в кожній оселі, згл[ядно] більшому людському скупичці (колгосп, фабрика) наші бойові відділи. Найменше – гурток на оселю (10–15 люда). Ці люди повинні бути військово вишколені (б[увші] вояки, загалом люди з позавійськовим вишколом), або бодай добрі організатори з певним (бодай теоретичним) військовим знанням. В міру розросту кількості військових відділів (час зриву) певні люди відходили б звідси на пр[овідник]ів до новостворених частин, а цей відділ доповнялося б новими людьми.

2. Творити, згл[ядно] планувати спеціальні партизанські (для саботажевих акцій і диверсій) й повстанчі (для загального зриву) осередки, якими керувати мають наші люди. В часі підготовки їх тільки намічується. Переговорювати можна тільки з будучими командами відділів.

3. Військовий провідник оселі:

а) має знати свій терен якнай докладніше так щодо людей (наші, чужі, симпатки, військові: старшини, підстаршини, спеціалісти, здібні до війська і т. п.), як теж щодо матеріальних засобів (зброя, амуніція, коні, вози, авта, худоба, збіжжя і т. п.),

б) він завчасу опрацьовує певний мобілізаційний план:

1) намічує собі помічників (заступника, мобілізаційного, збройового, харчового, матеріального-харчового), що уже заздалегідь підготовляють себе в даному напрямі та в час зриву автоматично перебирають свої функції. Останні чотири не мусять бути військово здібні. Добрі є до цього кооператори, крамарі, магазинери [робітники складів] і т. п.;

2) намічує собі кількість нових гуртків (відділів),

що їх може дати дана оселя в час зриву (докладно з устійненням особового складу частин), залежно від кількості зброї й підстаршин;

3) намічує план акцій на випадок зриву.

4. Військовим привідником стає найздібніший військово, з найкращим організаційним хистом член ОУН. По більшій часті буде це провідник ОУН оселі, що в час зриву переймає всеціло військові справи, залишаючи цивільні справи своєму політичному (організаційному) заступникові. Військовий провідник стає військовим командантом оселі. Мобілізаційний веде (при допомозі збройового, харчового й речового) справи поповнення людей, постачання (придбання й магазинування) зброї, амуніції, харчів, виряду. Коли військовий пр[овідник] виходить з військовими відділами з оселі, тоді військовим к[оман]д[ан]том оселі являється мобілізаційний.

5. Районові, повітові, окружні й обласні військові к[оман]д[ан]ти мають в часі миру й підготовки подібні завдання, як к[оман]д[ан]ти осель, тільки в ширшому масштабі:

а) пізнати докладно силові засоби (людські й матеріальні) свого терену,

б) намітити к[оманди]рів одиниць бойових (сотня, загін, курінь), старшин до штабів та спеціалістів для різних родів зброй (наших і ненаших),

в) мати в евіденції усі важливіші об'єкти свого терену,

г) підготовити та узгіднити план військових акцій на своєму терені та наладнати співпрацю усіх підпорядкованих відділів. Вони теж умовляють з підлеглими частинами способи зв'язку й порозуміння на випадок воєнної завірюхи й непередбачених подій, як теж вирівнують надвижки й браки на по-

одиноких теренах.

Найширшою організаційною одиницею, що всеціло організуватиме терен, буде район (гляди організаційна схема) ·

Найвищою владою району є військовий командант району, якому підлягає к[оман]д[ан]т військової управи району, теренова військова адміністрація та к[оманди]р[и], що стаціонують в районі. К[оман]д[ан]том району є найстарший ступнем (чи функцією) старшина в районі (або командант військової управи). Військовий к[оман]д[ан]т району дбає про лад, порядок й безпеку в своєму районі.

Початок виступу.

6. Якщо в міжчасі не назначено інакше (курієр, радіо, спадун [парашутист]), то час виступу визначає найвища теренова влада, що ще має зв'язок з долішніми клітинами. Найідеальнішим станом речі було б, якщо б хоча 1–2 області могли виступити рівночасно, після одного плану. Однак з огляду на дуже великі труднощі зв'язку між поодинокими областями чи теж повітами, може зайти ситуація, що кожний пр[овідник] повіту (або району) рішатиме самостійно про час і форму виступу. Провідник терену увесь час (так в час підготовки, як теж зриву) старається утримувати, згл[ядно] нав'язати (коли перерваний) зв'язок зо своїм безпосереднім зверхником і сусідами.

7. Найдогідніший момент до загального зриву (як теж військових акцій і виступів) буде тоді, як Червона армія й советська адміністрація (НКВД) заломляться під ударами ззовні (поразка на фронті) чи з нутра (дезерція, бунти серед червоноармійців).

Тому до цього моменту не належить ініціювати, ані теж допускати (так серед членства, як і нечленів)

* На жаль, згаданої схеми в архівах не збереглось

до військових акцій й виступів, які ворог, що є ще добре зорганізований, може знищити й втопити безхосенно в морі крові (хіба, що був би наказ згори). Це могло б нам забрати багато сил і енергії, потрібних до всецілого й повного використання догідного моменту. Виступати треба, однак, сейчас, коли бачимо, що доокружні місцевості вже піднесли повстання.

Важливі військові об'єкти

8. В часі підготовки місцеві військові провідники та їх помічники мають старатися пізнати й мати в своїй евіденції (пам'яті) усі важливіші військові, промислові, господарські й комунікаційні об'єкти. В тій цілі на нижчих ступнях самі військові пр[овідник]и з помічниками, на вищому ступені спеціальні люди (розвідчики) стараються точно розвідати й мати в своїй евіденції такі об'єкти:

а) військові касарні, квартири, станиці НКВД, уряди [державні установи], гаражі, летовивща, парки, магазини [склади] (зо зброєю, амуніцією, харчами, убранням, шкірою і т. п.), станції МТС, порохівні;

б) поштові уряди, телефонні лінії, військові телеграфічні центральні, телефонічні проводи, радіостанції та інші засоби зв'язку;

в) мости залізнич[ні] й шляхові (особливо на важливих лініях), переправи (човни, пороми), викопи, насипи, тунелі, закрути і т. п.;

г) збірники з нафтою, бензиною, електривні [електростанції], газівні [газорозподільні станції], збірники з водою (вежі тиснень) [водонапірні вежі];

г) фабрики (зброї, амуніції, одіжи, моторів), рафінерії [нафтопереробні підприємства], млини, важливі верстати, державні гуртівні [бази] й склепи [магазини].

При тому треба докладно устійнити:

а) яка охорона (формація і сила) береже даний об'єкт, коли зміна варти і т. д.,

б) яка можливість доступу, опанування, знищення, охорони та втримання в своїх руках,

в) скільки потреба для того (мінімально) сил та інших засобів.

Вже в часі миру треба передумати подрібні плани та приготувати потрібні до того засоби.

План виступу й акцій

9. Приготувати подрібний план виступу. Передбачити, які акції та в якій черзі переводитимемо (залежно від їх важливості) і якими силами і засобами. При тому не розпорощуватись забагато. Краще знищити чи захопити кілька найважливіших об'єктів (станція НКВД, магазини зо зброєю), чим розпорощившись, не зробимо нічого.

III. Вибух війни

1. Спокійно вести далі підготовку.

2. Не датися спровокувати до передчасного виступу, впливати в тому сенсі на маси.

3. Потрібних людей не пускати з терену (відтягати від війська).

4. Зарядити гостре поготівля (ночувати в потрібному місці – не в себе в хаті).

5. Визначити засоби зв'язку для дальшого порозуміння, знаки на випадок небезпеки (окруження села, наближення ворога) та для піднесення загального зриву (дзвони, вогонь).

6. Визначити місця збірки на випадок алярму, розбиття і т. д.

7. Подумати про охорону цивільного населення (протилет[унську] та протигазову оборону, евакуацію й забезпечення населення на випадок сильного ворожого терору).

8. Від самого початку війни старатися різними способами (саботування розпоряджень, зле виконання завдань) та ширення різних фальшивих та дефетичних вістей (пропаганда серед РККА) вводити безголов'я-безладдя та хаос серед, большевиків та тим способом доводити до зірвання мобілізації й заломання режиму.

9. Неконечним для наших акцій людям казати йти до РККА. Старатися теж іншим способом не допустити до великого підпілля. Коли ж таке повстає, то подумати про належний розподіл. Озброєні відділи тримати ближче до терену дій, незброєних людей (особливо жінок та дітей) відставити в безпечне місце даючи їм конечну охорону. Абсолютно не дозволити, щоб за озброєними відділами тягнувся хвіст цивільного населення (Небезпека паніки).

10. Старатися нав'язувати зв'язки з червоноармійцями-українцями, урядниками. Старатися при їхній помочи впливати на решту війська та урядників (пропаганда, фальшиві вістки і т. д.).

11. Людям, що йдуть до советської армії, дати точні інструкції, як мають, розглядати ворожу армію, як мають організувати в її нутрі клітини бунту та як у відповідний момент мають вони зробити внутрішній переворот, зорганізуватись у військову частину й виступити збройне проти советського режиму. (Пропаганда, ворожі советам кличі в РККА, організувати ядра, що у відповідний момент виступили б та захопили б дану частину в свої руки. Наш чоловік стає дорадником к[оманди]ра, якщо йому вдасться з'єднати його для себе. Спішний марш на Україну, як є змога. Поширення бунту на інші частини. Саботажі й акції відповідно до ситуації). Кожний українець в СССР повинен тямити, що де б він

не був, усюди може зробити для справи, коли в час вдасться розложити якусь ворожу частину чи виконати якусь роботу.

IV. Зрив.

Форми виступу

1. З вибухом війни вся організація переходить на воєнну стопу. Над цілістю акцій перебирає команду військовий провідник.

В справах мобілізації, безпеки й постачання підлягають йому усі цивільні уряди. В часі повстання обов'язують воєнні закони й суди.

2. Можливі дві форми виступу:

а) загальний зрив і

б) поступенне посилювання акції.

До а). Найбільший успіх може мати загальний зрив. Але тільки тоді, коли він відбувається на більшому терені (бодай 1–2 повіти) одночасно, з найбільшим заскоченням для ворога, усіми силами. Йде про те, щоб ворогові завдати відразу сильний удар, спантеличити його та в той спосіб зміцця досягнути якнайбільший успіх. Тут треба теж тямити про забезпечення успіху (забезпечення здобутих позицій).

До б). Коли такий виступ (загальний зрив) – з огляду на загальну ситуацію й брак зв'язку – неможливий, тоді форми його можуть бути різні. Від дрібних акцій і зударів підпілля й населення з НКВД і частинами РККА переходитиметься поступенно до щораз більших і на більшу скалю [шкалу] закроених акцій, що охоплюватимуть щораз більше місцевостей.

Перший день виступу

3. Захопивши в свої руки чи очистивши її від рештків ворожих нам елементів (станіці НКВД, міліція, урядники і т. п.), передати владу цивільну в руки поважних знаних місцевих громадян-діячів (іменування війта, к[омандан]та міліції і т. д.). Відразу відібрати у

них присягу – приречення відданості провідникові ОУН (Ст[епанові] Б[андері]), та назначити місцевого мобілізаційного (військовий командант місцевості), якщо його досі не зроблено.

4. Рівночасно з назначенням цивільної влади проголошує військовий ко-мандант оселі загальну мобілізацію. Він організовує вже заздалегідь передбачені нові відділи (в першу чергу з симпатиків й прихильників) відповідно до кількості підстаршин і засобів зброї. Решту мобілізованих (без зброї) осправляє наразі на місці в евіденції мобілізаційного. Він теж менше здібних до війська організує в службу безпеки (поліція, міліція) та допоміжну службу.

Зорганізовані військові частини сейчас скошаровує (школа, фільварок, театральна саля і т. д.), зглядно коли грозить наскок ворожих відділів (мародери, недобитки) – виводить частину з оселі ближче закритого й недоступного місця (ліси, горн і т. д.), звідки переводить поодинокі завдання (ліквідування менших ворожих загонів, виловлювання мародерів і т. п.).

Про перебіг зриву в місцевості сейчас зголошує вгору й до сусідів. Коли гора зліквідована, перебирає у відношенні до сусідів сам ініціативу, зглядно порозумівається з ними відносно створення нового військового осередка (вищого тіла).

5. Пограничні місцевості (повіти вздовж Збруча) стараються з вибухом війни, а найпізніше з моментом ознак захитання режиму (поразка на фронті, розрухи внутрі), зглядно з вибухом загального повстання на ЗУЗ перекинути сильніші озброєні партизанські відділи за Збруч з завданням:

а) ширити диверсію й саботажні акції на глибоких тилах ворога,

б) побудити до зриву анитисоветські елементи на

СУЗ,

в) організувати збройні виступи й загальне повстання.

Опановання важливих об'єктів

6. Наступна чинність – це опановання важливих військових комунікаційних, промислових та господарських об'єктів:

а) знищення, зглядно розбросння, військових залог, опановання військових магазинів (зброя, амуніція, харчі, одіння і т. д.), гаражів, парків, стацій МТС, порохівень, летовищ і т. п. Зайнятим добром частини поповнюють в першу чергу своє запотребування, решту ховають (магазинують) в певних місцях. Що не встигнуть забезпечити, віддають до вжитку чи на переховання населенню (особливо коні, харчі, одіння, мотори, а навіть зброю і т. п.). Що не можна забрати й забезпечити знищити, коли б це майно мало б знова попасти в руки ворога. Над змагазинованими речами (особл[иво] зброєю) назначити нагляд;

б) черговими об'єктами являються засоби зв'язку й комунікації. Змісця обсадити поштові уряди, поперетинати лінії військового зв'язку, опанувати радіостанції, мости, важливі переходи. Коли якогось засобу не вдається втримати (телефон, централь радіостанції) – краще знищити їх. При мостах, тунелях і т. п. звертати увагу на мости, на правду важливі для ворога. Їх нищити Щойно тоді, коли нема сили їх втримати й коли їх знищення може принести ворогові більшу оперативну втрату. (Відтинається тим ворогові можливість доставки запасів, відвороту і т. д.). Краще тарасовати [трасувати, перегороджувати] шляхи на вузьких місцях і закрутах виколесеними поїздами, деревними завалами і т. п. Поперетинання ворожих телефонів, получень та знищення

його засобів зв'язку, як теж знищення засобів комунікації й транспорту (висадження мостів, тарасовання шляхів, нищення моторів, машин і т. п.) можуть нанести ворогові більше втрат, чим зліквідування навіть більшого ворожого відділу.

в) важне є теж опанування й забезпечення перед ворогом таких господарських об'єктів.

Тактика повстанчих відділів. Організація вищих одиниць

7. Імпровізований характер повстанчих відділів, слабкий вишкіл, озброєння, а передовсім слабкий командний склад (брак вищих штабових старшин взагалі) і дуже великі труднощі зв'язку зумовлятимуть діяння малими відділами. Такі відділи діятимуть майже виключно ненадійними швидкими й сильними нападами, передусім гранатою і багнетом. Коли перший удар на зорганізовану боєздатну сильнішу ворожу частину не повівся – тоді відділ відступає, згл[ядно] на випадок сильного ворожого протиудару розпорошується на те, щоб знова зібратись на умовленому згори місці для нового наскоку. В затяжний бій з сильнішою регулярною ворожою частиною повстанчий відділ з засади не вдається.

8. З того огляду найвищою одиницею, що ще в терені зможе діяти суцільно, буде курінь – загін (на терені загону 10–15 сіл). Засадничо будуть діяти менші відділи, згл[ядно] курінь меншими відділами. З того огляду, як теж з огляду на труднощі зв'язку, повітові, окружні й обласні військові команди будуть радше координуючими, чим оперативними командами частин свого терену. (Виміна інформацій, налаштовання співпраці, доручення переведення певних завдань на терені повіту (округи, опанування осель, де повстання не відбулося і т. п.).

9. Коли б, однак, була змога поставити вищу

одиницю від куреня, тоді треба:

а) якнайшвидше створити відповідний штаб для даної вищої одиниці (повіт – полк, округа – дивізія), згл[ядно], коли такий вже є – підсилити його відповідними старшинами-фахівцями з советської армії. До того дуже добре можуть надаватися старі українські штабові старшини та українці-старшини з РККА, що підуть на службу добровільно або під примусом, особливо в перших початках, як це робив Махно. Коли такий старшина працює під примусом – то дати до його солідну сторожу. Першу спробу саботування карати розстрілом;

б) подбати про конечні для бойової самовистарчальности даної одиниці вогневі й технічні засоби (важкі кулемети, гранатомети, артилерія, сапери, зв'язок, протипанцирна та протилетунська зброя, валки [обози] і т. п.).

В такому випадку вища теренова команда сейчас переминюється (переорганізовується) в штаб вищої тактичної одиниці, оставляючи для територіяльно-мобілізаційних справ конечну, вже чисто територіяльну команду (поповнення, мобілізація).

Відношення до повстанчих відділів з Червоної армії

10. При творенні повстанчих відділів приймати до себе теж утікачів РККА, а то й цілі частини (сейчас нав'язувати зв'язок зо збунтованими частинами). При чому треба бути обережним, особливо в перших печатках (можливість провокації). Коли ж, однак, ми маємо до діла зо збунтованою частиною, що виступила збройне проти советів – тоді можна сміло їх прийняти до нас. При тому поодиноких дезертирів давати до наших відділів. До збунтованих частин висилати наших сильніших людей (зв'язкові).

11 Українців – вояків і старшин, що ми їх включили у наші військові ряди, трактувати як своїх (со-

борництво), уділяти їм всякої помочі та охоронити їх перед полонем. Старшин придніпрянців оставляти на ЗУЗ, втягати їх до праці.

12. При роззброєнні якогось відділу перевести сейчас розподіл по національностям. Українців прийняти до себе, заприятнених з нами поневолених Москвою народів на їх бажання – теж. Краще з них (поневолених народів) творити окремі відділи. Давати їм (нашим і приятелям) усяку поміч і опіку (як в політ[ичній] інструкції). З рештою роззброєного війська творити так: московську мужву по роззброєнні віддати в полон німцям, згл[ядно] ліквідувати. Інші народности пускати домів. Політруків та знаних комуністів та москалів ліквідувати. То саме (дещо гостріше) з частинами НКВД.

Роля членів ОУН в Червоній армії і на ОСУЗ

13. Те саме, що ми в час повстання робимо на ЗУЗ, стараємося при допомозі наших людей в заводах, тих, що є при РККА або що як збігці або партизанські відділи, перейшли на ОСУЗ – зробити те саме й на СУЗ. З тим, що ми там виступаємо радше як організатори, дорадники. Старатися ангажувати до праці якнайбільше місцевих. Особливо серед РККА старатися зробити якнайбільше (перетягати до повстання цілі частини).

14. Головним завданням членів-військовиків на СУЗ буде притягати тамошній елемент до боротьби з Москвою, закрівати їх до творення власної регулярної армії й дальшої боротьби за повну нашу незалежність й суверенність.

Очищення терену від ворожого елементу

15. В часі хаосу й замішання можна дозволити собі на ліквідацію небажаних польських, московських та жидівських діячів, особливо приклонників большевицько-московського імперіялізму.

Умундування й відзнаки повстанців

16. Від самого початку організації повстанчих відділів старатися однаково умундувати й озброювати поодинокі відділи (бодай між собою). Коли немає військових советських одностроїв, тоді бодай однаковий цивільний одяг. Передусім старатися мати на лівій руці білу, згл[ядно] синьо-жовту опаску(10–15 см широку). Теж по можності інакше накриття голови (інакші шапки, перемалювати шолом). Для відрізнєння ступнів даний старшина має на ковнірі [комірі] виповнений ріг кляпи [лацкана] білим полотном, підстаршина – білий пасок на кляпі.

Місце головних сил. Відношення до союзницької армії

17. Свої головні сили концентрувати подальше головних шляхів і там сильно посилити свою акцію, щоб, заки відносини устабілізуються, мати там все у своїх руках. В тих теренах будуть повстанчі загони мати ще довший час багато праці при ліквідації розбитих і розпорошених в терені військових ворожих відділів. При головних шляхах тримати тільки невеликі озброєні частини, що вспіли б сейчас перебрати владу й нав'язати контакт з союзниками. Люди, що організували повстання й перебрали владу, остають на місцях аж до приходу союзницьких військ. Повстанчі частини, сформовані на місцях, остають на них, а не вдаються в погоню за Червоною армією.

18. З приходом союзницької армії виходять напроти неї представники ОУН (Цивільної й військової влади), витають їх як союзників, а заявляють, що ОУН очистила вже терен від большевиків, перебрала владу в свої руки, завела всюди лад і порядок, та питають, чи є при їхньому (союзницькому) відділі представник ОУН Ст[єпана] Бандери, з яким вони

хотілися б зв'язати. Люди, що перебравли владу, стараються даліше її затримати, згл[ядно] можуть її передати до диспозиції ОУН.

19. Військові представники ОУН заявляють, що вони хочуть даліше з німецькою армією воювати проти Москви, вказують на конечність формування регулярної Української армії, що є конечне теж, з огляду на внутрішню безпеку, лад і порядок. Коли не вдасться створити регулярної армії, старатися переформуватись на горожанську міліцію (в крайности).

20. Коли б союзники домагалися розформування відділів – тоді поступити після окремої інструкції ОУН.

V. Організація опанованого терену

1. З хвилиною, коли певний терен всеціло опанований, тоді військо перебирає тільки військові справи терену. Решту справ перебирає цивільна влада.

2. З місця переформувати повстанчі загони в регулярні частини. До співпраці в тому напрямі притягнути усіх старшин, підстарший і рядовиків-українців Червоної армії. Притягати теж бувших польських старшин-українців та старих старшин УГА і УНР, оскільки вони ще в військовій формі.

3. На Придніпрянщину післати добрих наших організаторів, що підшукували б спосібніших з-поміж придніпрянців. Тих старатися притягнути до нас, при їхній помочі мати вплив на армію. Члени ОУН в армії на СУЗ не висуваються самі на чолові місця, а стараються як дорадники мати вплив на формування правдивої Української армії. Коротко: на ЗУЗ ми самі організуємо Українську армію й творимо її ядро, займаємо командні пости. На ОСУЗ стараємося серед придніпрянців підшуквати ідейних старшин і при їхній помочі будувати армію.

(ЦДАВО України, ф. 3833, оп. 2, спр. 1, арк. 25–33)